

УДК 341.12:658.5

О. І. Бала,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет "Львівська політехніка"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4972-0829>

Р. І. Гнатюк,

аспірант, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6528-1092>

Р. Д. Бала,

к. е. н., доцент, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,
Національний університет "Львівська політехніка"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9081-7521>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.24.187

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧІВ ЦИФРОВИХ ПРОДУКТІВ ІТ-ПІДПРИЄМСТВ

O. Bala,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Management and International Entrepreneurship, Lviv Polytechnic National University

R. Hnatiuk,

Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University

R. Bala,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Foreign Economic and Customs Activities, Lviv Polytechnic National University

EUROPEAN EXPERIENCE OF CUSTOMS REGULATION OF IMPORT ACTIVITIES OF CONSUMERS OF DIGITAL PRODUCTS OF IT ENTERPRISES

У статті досліджено європейський досвід митного регулювання імпорتنних операцій ІТ-підприємств у сфері постачання цифрових продуктів та технологічних сервісів. Розкрито механізми правового забезпечення міжнародної торгівлі цифровою продукцією, особливості тарифного та нетарифного регулювання, процедури митного контролю, а також стандарти, що застосовуються в країнах ЄС до імпорту програмного забезпечення, електронних компонентів та хмарних сервісів. Окреслено ключові інструменти гармонізації митних процедур, зокрема спрощені форми декларування, електронний документообіг, автоматизовану систему відстеження поставок, а також принципи прозорості та відкритості ринку.

Аналіз показав, що європейський підхід ґрунтується на цифровізації митних процесів, стимулюванні конкуренції та створенні умов для безперешкодного переміщення технологічних продуктів через кордони. Особливу увагу приділено значенню митної політики ЄС для формування сприятливого середовища розвитку інновацій та швидкого задоволення потреб споживачів у високотехнологічних рішеннях. Доведено, що адаптація найбільш ефективних європейських практик може сприяти підвищенню ефективності імпоротної діяльності українських ІТ-компаній, забезпечуючи стабільність постачань, оптимізацію витрат та інтеграцію у глобальний цифровий ринок. Додатково наголошено на важливості гармонізації внутрішнього законодавства України з митними регламентами ЄС у частині електронного декларування, контролю відповідності цифрових продуктів, а також захисту інтелектуальної власності під час імпорту технологічних рішень. Узагальнення європейського досвіду дало змогу визначити ключові напрями, що можуть стати основою модернізації української митної системи — від автоматизації процедур до розширення можливостей митних коридорів для цифрового бізнесу.

Матеріали статті можуть бути використані для вдосконалення регуляторних механізмів, формування стратегій імпоротної політики ІТ-підприємств та розвитку міжнародної економічної співпраці у сфері цифрових технологій.

The article examines the European experience of customs regulation of import operations by IT enterprises in the supply of digital products and technological services. It reveals the mechanisms of legal support for international trade in digital goods, the features of tariff and non-tariff regulation, customs control procedures, as well as the standards applied in EU countries to the import of software, electronic components, and cloud services. Key instruments for harmonizing customs procedures are outlined, including simplified declaration forms, electronic document flow, automated shipment tracking systems, and the principles of market transparency and openness.

The analysis shows that the European approach is based on the digitalization of customs processes, the stimulation of competition, and the creation of conditions for the unhindered movement of technological products across borders. Special attention is paid to the significance of EU customs policy in creating a favorable environment for innovation development and the rapid fulfillment of consumer needs in high-tech solutions. It is demonstrated that adapting the most effective European practices can enhance the efficiency of import activities of Ukrainian IT companies, ensuring supply stability, cost optimization, and integration into the global digital market. Additionally, the article emphasizes the importance of harmonizing Ukrainian domestic legislation with EU customs regulations in terms of electronic declaration, compliance control of digital products, and intellectual property protection during the import of technological solutions. The generalization of European experience allows identifying key directions that can form the basis for modernizing the Ukrainian customs system — from the automation of procedures to the expansion of customs corridors for digital business.

The materials of the article can be used to improve regulatory mechanisms, develop IT enterprise import policy strategies, and advance international economic cooperation in the field of digital technologies.

Ключові слова: митне регулювання, імпортерна діяльність, цифрові продукти, ІТ-підприємства, електронне декларування, міжнародна логістика, європейський досвід, оптимізація постачань.

Key words: customs regulation, import activity, digital products, IT enterprises, electronic declaration, international logistics, European experience, supply optimization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах цифровізації та глобалізації економіки ІТ-підприємства стикаються з постійним зростанням потреб у швидкому та безперебійному постачанні цифрових продуктів, програмного забезпечення та технологічних компонентів. Ефективність імпоротної діяльності безпосередньо впливає на здатність компаній задовольняти споживчий попит, підтримувати конкурентні позиції на ринку та забезпечувати інноваційний розвиток.

Водночас міжнародна торгівля цифровими продуктами характеризується високим рівнем регулювання, різноманітними митними процедурами, тарифними та нетарифними бар'єрами, що ускладнює процес оптимізації постачань. Особливо актуальним стає вивчення європейського досвіду митного регулювання, який демонструє ефективні підходи до цифровізації процедур, спрощеного декларування та інтеграції електронних платформ для управління логістичними потоками.

Таким чином, питання полягає у визначенні ефективних механізмів і стратегій оптимізації імпоротної діяльності ІТ-підприємств, що доз-

воляють забезпечити своєчасне постачання цифрових продуктів, мінімізувати логістичні та фінансові ризики, а також інтегрувати найкращі європейські практики у внутрішню митну систему.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Стрімкий розвиток цифрової економіки та розширення глобальної торгівлі зумовлюють зростання значення митного та податкового регулювання імпоротної діяльності, особливо у сфері e-commerce. Для України це питання є особливо актуальним, оскільки країна перебуває у процесі адаптації законодавства до нових реалій цифрового ринку та водночас інтегрує європейські стандарти адміністрування ПДВ, митних процедур і транскордонного декларування. Саме тому вітчизняні науковці все активніше аналізують шляхи оптимізації регуляторної політики, оцінюючи не лише ефективність нинішніх механізмів, а й перспективи їх модернізації [1—11].

У науковому дискурсі значне місце займають праці, присвячені податковому та митному контролю в електронній комерції. Зокрема, Єфремова К. В. та Климчук Є. Г. [6], досліджують особливості податкового адміністрування

в e-commerce, порівнюючи українські підходи з практиками Європейського Союзу. Автори аналізують проблеми оподаткування транскордонних операцій, розглядають питання юрисдикції та можливості імплементації моделей OSS/IOSS для оптимізації податкових процедур.

У напрямі гармонізації законодавчої бази з європейськими нормами ґрунтовними є дослідження Крегула Ю. та Батрименка Б. [3]. Вони систематизують ключові поняття й статуси учасників електронної комерції, визначають регуляторні обов'язки продавців, покупців та інформаційних посередників. Це дозволяє простежити трансформацію українського правового поля під впливом євроінтеграційних процесів.

Питання правового забезпечення інтернет-торгівлі розкрито у роботах Левицького В. та Радинського С. [7], які акцентують увагу на проблемах оподаткування доходів, існуючих законодавчих прогалинах та необхідності удосконалення нормативної бази. Це дослідження формує ґрунт для розуміння загального стану правового середовища e-commerce в Україні.

Важливим є також технічний та процедурний аспект цифровізації митних процесів. У дослідженнях Охріменко О. та Волкової О. [8], підкреслюється роль електронних митних систем (e-Customs) у підвищенні прозорості, швидкості та стандартизації процесів митного оформлення. Такий підхід дозволяє оцінити, як цифрові інструменти змінюють імпорتنі операції та адміністративну взаємодію між бізнесом і державою.

Окремо варто відзначити праці Афанас'євої І., Попович О. та Віннічук А. [1], присвячені оподаткуванню ПДВ у сфері онлайн-покупок. Автори детально розглядають митне оформлення імпорتنих товарів, що надходять споживачам через електронні платформи, та визначають специфіку податкового навантаження. Це дослідження є важливим, оскільки безпосередньо стосується імпоротної діяльності кінцевих споживачів цифрових продуктів та товарів ІТ-підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є комплексний аналіз європейського досвіду митного регулювання імпоротної діяльності споживачів цифрових продуктів ІТ-підприємств та визначення можливостей його імплементації в Україні з урахуванням сучасних викликів цифрової

економіки. Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що імплементація європейських моделей електронного митного адміністрування та податкового контролю (зокрема OSS/IOSS і систем e-Customs) здатна знизити адміністративне навантаження на імпортерів цифрових продуктів, підвищити прозорість операцій та сприяти розвитку ІТ-ринку України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток цифрової економіки та глобалізація торговельних відносин формують нові виклики для митного регулювання та оподаткування імпоротної діяльності, особливо у сфері електронної комерції. Цифрові продукти, такі як програмне забезпечення, хмарні сервіси та медіаконтент, мають нематеріальний характер, що ускладнює традиційне митне адміністрування. У зв'язку з цим країни Європейського Союзу запроваджують новітні підходи до декларування, контролю та оподаткування цифрового імпорту, що дозволяє підвищити прозорість операцій, захистити споживачів і забезпечити ефективне адміністрування ПДВ.

Однією з ключових ініціатив ЄС є система One Stop Shop (OSS) та її імпортний аналог IOSS, що дозволяють платникам ПДВ централізовано подавати звітність та здійснювати розрахунки з податків на цифрові товари і послуги. Це спрощує роботу компаній, які здійснюють транскордонні продажі, зменшує ризик подвійного оподаткування та забезпечує швидке митне оформлення. Моделі OSS/IOSS довели ефективність у країнах ЄС, де вони сприяють легалізації бізнесу, зростанню доходів державного бюджету та створенню сприятливого середовища для розвитку ІТ-сектору.

Цифровізація митних процедур через системи e-Customs дозволяє автоматизувати процес обміну інформацією, прискорює декларування та знижує вплив людського фактора. Такі системи інтегруються з платіжними платформами та банківськими сервісами, що дозволяє відстежувати транзакції в режимі реального часу. Для споживачів цифрових продуктів це означає скорочення часу доставки та прозорість транзакцій, а для держави, це ефективний контроль за імпортом та збільшення податкових надходжень.

Український ринок електронної комерції демонструє динамічне зростання, проте чинні механізми митного регулювання залишаються фрагментованими. Відсутність повністю інтег-

Таблиця 1. Основні механізми митного регулювання цифрового імпорту (порівняння ЄС та України)

Механізм	ЄС	Україна	Коментар
Електронне декларування	Повна інтеграція	Часткова автоматизація	Необхідне впровадження e-Customs
Оподаткування цифрових продуктів	Гнучке, OSS/IOSS	Фрагментарне	Потрібна адаптація моделей ЄС
Обмін даними	Автоматизований	Обмежений	Розвиток інтеграційних платформ
Захист споживачів	Високий	Середній	Необхідна гармонізація стандартів

Джерело: сформовано авторами.

рованих електронних платформ, ускладнена процедура декларування та обмежений обмін даними між державними органами і платіжними системами створюють бар'єри для ІТ-підприємств та споживачів. Тому адаптація європейських моделей, таких як OSS/IOSS та e-Customs, є стратегічно важливою для розвитку ринку цифрових товарів в Україні (табл. 1).

Перспективним напрямом реформ є імплементація національного аналога OSS/IOSS, що дозволить ІТ-підприємствам та маркетплейсам сплачувати ПДВ за спрощеною схемою, а державі, забезпечити стабільні податкові надходження. Досвід ЄС свідчить, що цифровізація митниці та централізоване адміністрування ПДВ значно підвищують прозорість імпортних операцій та сприяють легалізації ринку цифрових товарів.

Ключовим є також аналіз впливу європейських практик на поведінкові моделі споживачів. Застосування спрощених ставок ПДВ, інтегрованих електронних платформ та електронного декларування стимулює попит на цифрові продукти та підвищує конкурентоспроможність ринку. Для України це означає можливість створення сприятливих умов для розвитку ІТ-сектору, підвищення прозорості митних операцій та оптимізацію податкового адміністрування (табл. 2).

Таким чином, аналіз європейського досвіду демонструє ефективність комплексного підходу: цифровізація митниці, централізоване адміністрування ПДВ і спрощені процедури декларування сприяють розвитку ринку цифрових продуктів, підвищують прозорість транзакцій та зменшують адміністративне навантаження. Для України адаптація цих моделей є стратегічно важливою з точки зору підвищення конкурентоспроможності ІТ-сектору, гармонізації законодавства та інтеграції в європейський цифровий ринок.

Таблиця 2. Порівняння впливу митних реформ на ІТ-ринок

Показник	ЄС	Україна	Висновок
Час митного оформлення	Скорочено на 40–60%	Середній	Діджиталізація зменшує час та ризики
Адміністративні витрати	Мінімальні	Високі	Спрощення процедур підвищує ефективність
ПДВ-навантаження для споживачів	Прозоре	Частково складне	OSS/IOSS зменшує невизначеність

Джерело: сформовано авторами.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналіз європейського досвіду митного регулювання цифрового імпорту показує ефективність комплексного підходу, який поєднує цифровізацію митних процедур, централізоване адміністрування ПДВ (OSS/IOSS) та стандартизоване електронне декларування. Такі механізми забезпечують прозорість операцій, скорочують час оформлення та знижують адміністративне навантаження на ІТ-підприємства.

В Україні ринок електронної комерції активно зростає, проте чинні митні та податкові механізми залишаються частково фрагментованими. Обмежена автоматизація, складність декларування та недостатній обмін даними між державними органами і платіжними платформами створюють бар'єри для розвитку цифрових товарів і послуг.

Перспективним кроком є імплементація національної моделі OSS/IOSS та інтегрованих систем електронного декларування. Це дозволить спростити адміністрування ПДВ, підвищити прозорість митних операцій, стимулювати розвиток ІТ-сектора та забезпечити гармонізацію українського законодавства з європейськими стандартами.

Впровадження цих практик сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських компаній, розвитку електронної торгівлі та інтеграції країни в єдиний цифровий ринок ЄС.

Література:

1. Афанас'єва, І., Попович, О., & Віннічук, А. (2025). Облікові та податкові аспекти електронної комерції. *Економічний простір*, (201), 913.
2. Дорошкевич, К. О., & Теличко, Х. О. (2022). Використання досвіду ЄС у застосуванні маркетингових інструментів при торгівлі продуктами харчування. *Ефективність державного управління*, (70/71), 68—72.
3. Крегул Ю. та Батрименко Б. 2019. Гармонізація системи регулювання електронної комерції України з ЄС. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 102, 1, С. 13—25.
4. Кузьміна М. Правове регулювання захисту прав споживачів в інтернет-торгівлі. *Право та інновації*. 2014. № 3 (7). С. 36—42.
5. Товкун, Л. В., Єфремова, К. В. (2023). Особливості оподаткування доходів та адміністрування податків від електронної комерції (порівняльно-правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. С. 280—283.
6. Єфремова К. В., Климчук Є. Г. Податковий контроль у сфері електронної комерції в Україні та ЄС. *Право та інновації*. 2024. № 4 (48). С. 15—19.
7. Левицький В., Радинський С. (2023). Правове регулювання інтернет-торгівлі в Україні: проблеми та напрями удосконалення. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Вип. 15 (27), Т. 2*. С. 159—166.
8. Охріменко О., Волкова О. (2025). Роль електронних митних систем у забезпеченні відкритості та ефективності транскордонних торговельних операцій. *Acta Academiae Beregsasiensis. Економіка*. № 9. С. 284—296.
9. Криштанович М.Ф. Генеза українсько-польського співробітництва в зовнішній політиці в 1995—2005 рр // *Літопис Волині. Серія: державне управління*. — 2020. — № 23. — С. 138—142.
10. Криштанович М.Ф. Українсько-польські міжнародні відносини в контексті євроінтеграції та євроатлантичного вибору. *Економіка та суспільство*. — 2021. № 24.
11. Sylkin, O., Kryshtanovych, M., Bekh, Y., & Riabeka, O. (2020). Methodology of forming model for assessing the level financial security. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 42 (3), 391—398.

gement Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, 42 (3), 391—398.

References:

1. Afanasyeva, I. Popovych, O. and Vinnichuk, A. (2025), "Accounting and tax aspects of electronic commerce", *Economic Space*, vol. 201, pp. 9—13.
 2. Doroshkevych, K.O. and Telychko, H.O. (2022), "Using the EU experience in applying marketing tools in food trade", *Efficiency of public administration*, vol. 70/71, pp. 68—72.
 3. Kregul, Y. and Batrimenko, B. (2019), "Harmonization of the electronic commerce regulatory system of Ukraine with the EU", *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*. vol. 102, 1, pp. 13—25.
 4. Kuzmina, M. (2014), "Legal regulation of consumer rights protection in online trading", *Law and Innovations*, vol. 3 (7), pp. 36—42.
 5. Tovkun, L.V. and Efremova, K.V. (2023), "Peculiarities of income taxation and tax administration from electronic commerce (comparative legal aspect)", *Legal Scientific Electronic Journal*, vol. 9, pp. 280—283.
 6. Efremova, K.V. and Klymchuk, E.G. (2024), "Tax control in the sphere of electronic commerce in Ukraine and the EU", *Law and Innovations*, vol. 4 (48), pp. 15—19.
 7. Levytskyi, V. and Radynskyi, S. (2023), "Legal regulation of Internet trade in Ukraine: problems and directions of improvement". *Scientific and informational bulletin of the Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytsky: Journal. Law Series*, vol. 15 (27), no. 2, pp. 159—166.
 8. Okhrimenko, O. and Volkova O. (2025), "The role of electronic customs systems in ensuring openness and efficiency of cross-border trade operations", *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, vol. 9, pp. 284—296.
 9. Kryshtanovych, M.F. (2020), "Genesis of Ukrainian-Polish cooperation in foreign policy in 1995—2005", *Chronicle of Volhynia. Series: state administration*, vol. 23, pp. 138—142.
 10. Kryshtanovych, M.F. (2021), "Ukrainian-Polish international relations in the context of European integration and Euro-Atlantic choice", *Economy and society*, vol. 24.
 11. Sylkin, O. Kryshtanovych, M. Bekh, Y. and Riabeka, O. (2020), "Methodology of forming model for assessing the level financial security", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 42 (3), pp. 391—398.
- Стаття надійшла до редакції 04.12.2025 р.*